Nr 56

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av motion om sekretesskydd för utredningar i ärenden om vapenfri tjänst.

Motionen

I motionen 1974:925 av herrar Gustavsson i Nässjö (s) och Andersson i Lycksele (s) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om sådan ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen) att den även innefattar utredningar i anledning av ansökan om vapenfri tjänst.

Under framhållande av offentlighetsprincipens betydelse i det svenska samhället understryks i motionen behovet av sekretesskydd för handlingar som rör enskildas personliga förhållanden. Sådana handlingar är, anförs det, i stor utsträckning sekretessbelagda enligt 14 § sekretesslagen. Ansökan om vapenfri tjänst är enligt motionen av exakt samma karaktär som flera av de i stadgandet uppräknade handlingarna men omfattas likväl inte av sekretesskyddet. Det framhålls, att en utredning om sökanden uppfyller villkoren för vapenfri tjänst kan omfatta frågor av mycket personlig art och att det knappast kan vara ett samhällsintresse att sådana handlingar skall vara offentliga. Motionärerna åberopar i sammanhanget ett JO-uttalande.

Gällande bestämmelser m. m.

Frågan om införande av sekretesskydd för handlingar i ansökningsärenden rörande vapenfri tjänst behandlades av *offentlighetskommittén* i dess betänkande Offentlighet och sekretess (SOU 1966:60 s. 170). Kommittén anförde rörande utredningar i tillståndsärenden hos vapenfrinämnden följande:

Utredningen i tillståndsärenden hos nämnden kommer i regel att omfatta tre grupper av handlingar, nämligen dels handlingar från inskrivningsförrättning (stamkort, kvalifikationskort, läkarkort och handlingar angående psykologisk prövning), dels utlåtande av utredningsman, dels protokoll eller annan handling, vari nämnden har antecknat muntliga upplysningar och iakttagelser vid sammanträde inför nämnden. Den första gruppen av handlingar kan vara hemliga, om den i 10 § första stycket angivna förutsättningen är för handen (första avdelningen av tillämpningsförteckningen). Enligt kommitténs mening föreligger på detta område ett så stort behov av insyn att de övriga handlingarna i ärendena icke bör kunna hållas hemliga.

Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK) framlade våren 1974 ett utkast till lag om allmänna handlingar med kommentar, tänkt som diskussionsunderlag för kommitténs vidare arbete. I utkastet sägs be-

träffande handlingar i vapenfriärenden att det i många fall är mycket ömtåliga uppgifter om den enskildes person som måste läggas till grund för avgörandena och följaktligen dokumenteras. Utkastet innehåller i 44 § en bestämmelse om sekretesskydd av handling i ärende rörande psykologisk undersökning. I övrigt innehåller utkastet inte någon regel om sekretesskydd för nu ifrågavarande handlingar. I motiveringen till lagförslaget sägs dock att ett mera utvidgat skydd framstår som värt att diskutera.

OSK kan enligt vad som upplysts väntas framlägga betänkande med förslag till lag om allmänna handlingar våren 1975.

Som sägs i motionen har även *JO* uttalat sig i förevarande fråga (JO:s ämbetsberättelse 1971, s. 358). JO Alfred Bexelius anslöt sig därvid till av vapenfrinämnden anförda synpunkter och ansåg starka skäl föreligga för införande av bestämmelser om sekretesskydd för handlingar i vapenfriärenden.

I sammanhanget förtjänar även nämnas den år 1973 tillsatta *utredningen för översyn av lagen om vapenfri tjänst*. Enligt direktiven till utredningen skall denna inte ompröva gällande principer för tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst men däremot – mot bakgrund av erfarenheterna av vapenfrilagens tillämpning – undersöka om det är lämpligt och möjligt att ytterligare precisera de formuleringar om förutsättningarna för vapenfri tjänst som finns i 1 § vapenfrilagen. Vidare bör utredningen undersöka möjligheterna att ytterligare förbättra utrednings- och prövningsförfarandet hos vapenfrinämnden. Därvid anges det i direktiven som önskvärt att så långt det är möjligt förkorta handläggningstiden och därmed minska risken för missbruk av vapenfrilagstiftningen samtidigt som en ordning bör eftersträvas, som medger jämnhet i tillämpningen och största möjliga rättvisa och noggrannhet vid de svåra bedömningar som det här är fråga om. De sakkunniga skall också överväga sanktionerna vid fall av vägran att fullgöra värnpliktsjänstgöring eller vapenfri tjänst. De sakkunniga skall enligt direktiven därjämte vara oförhindrade att ta upp också andra problem inom ramen för det angivna utredningsarbetet. Utredningen kan – enligt vad som uppgivits från utredningens sekretariat – väntas framlägga betänkande i ärendet tidigast hösten 1975.

Utskottet

I motionen hemställs om sekretesskydd för utredningar i ärenden rörande vapenfri tjänst.

Den utredning som föregår beslutet i ett vapenfriärende måste nödvändigtvis ofta omfatta frågor av högst personlig art, för vilka ett berättigat intresse av sekretesskydd kan finnas. Utskottet är å andra sidan medvetet om att ett behov av insyn kan föreligga på detta område. Spörsmålet kan enligt utskottets mening knappast lösas utan föregående utredning. Utskottet anser att det får ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra under vilka former

en närmare belysning av frågan skall komma till stånd.

På grund av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med anledning av motionen 1974:925 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning av möjligheterna att skapa sekretesskydd för handlingar i ärenden rörande vapenfri tjänst.

Stockholm den 5 november 1974

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

Närvarande: herr Johansson i Trollhättan (s), fru Thunvall (s), herrar Werner i Malmö (m)*, Mossberg (s), Pettersson i Örebro (c), Sten Andersson i Stockholm (s), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Karlsson i Malung (s), Björck i Nässjö (m), Svensson i Eskilstuna (s), Jonnergård (c)*, Molin (fp), Nordin (c) och Berndtson (vpk).

* Ej närvarande vid justeringen.

GOTAB 74 8208 S Stockholm 1974